

KURS 8 · ØKT 2

Hva skjer med det du skriver til en chatbot?

10. trinn

40 av 60 min

Uten KI

Mål for økta: elevene kan forklare at det de skriver til en chatbot kan lagres og brukes, vet hvor de finner reglene, og kan sortere hva som er trygt å dele.

Kort fortalt: elevene lærer at det de skriver til en chatbot kan lagres og brukes til å trene systemet, at det finnes to slags aldersgrenser, og at skolens godkjente tjeneste er noe annet enn en privat konto. Så sorterer de 16 kort med ting man kan skrive, i grønt, gult og rødt. Elevene skal gå ut av timen med en egen regel for hva de skriver til en chatbot.

Før timen

rundt 20 min

- Skriv ut delingskortene, ett sett per gruppe på tre eller fire: [delingskort.pdf](#) (16 kort). Klipp ut kortene.
- Skriv ut delingsarket, ett per gruppe: [delingsark.pdf](#). Det har tre soner: grønt, gult og rødt.
- Finn ut hva skoleeier har sagt om skolens godkjente KI-tjeneste: er den godkjent, finnes det databehandleravtale, lagres samtaler, og brukes de til trening? Du skal fortelle det på lysbilde 6. Vet du ikke, si det, og si hvem elevene kan spørre.
- Sjekk på lovdata.no at aldersgrensen for samtykke fortsatt er 13 år. Det er foreslått å endre den.
- Elevene trenger KI-loggen sin ([ki-logg.pdf](#) hvis noen trenger nytt ark).
- Les «Det du trenger å vite» under, og fasiten i fasiten for kurset (egen PDF på øktsiden).
- Åpne presentasjonen: [okt-2.html](#). Trykk N for å se lærernotatene under lysbildet. PDF-en er reserve hvis nettleseren ikke virker.

Elevene bruker ingen chatbot i denne økta. Kortene beskriver bare hva en elev kan komme til å skrive. Ikke bruk ekte opplysninger fra elevene.

Det du trenger å vite

Lagring: det du skriver til en chatbot, kan lagres. Hvor lenge, og hvem som kan lese det, varierer fra tjeneste til tjeneste. Det står i vilkårene og i personvernerklæringen.

Trening: hos noen tjenester brukes samtaler til å trene systemet som standard, og du må selv reservere deg. Hos andre gjør de det ikke. Du må sjekke for hver tjeneste. Kurset nevner ingen tjenester ved navn.

To slags aldersgrenser:

- **Loven:** i Norge er grensen i dag 13 år for å samtykke til at en nettsjeneste bruker personopplysningene dine. Under 13 må foreldre samtykke. Det er foreslått å endre grensen.
- **Tjenesten:** kan ha en egen grense i vilkårene sine. Noen har 18 år.

Skolens godkjente tjeneste: skoleeier har vurdert tjenesten og har avtale om hvordan opplysningene behandles. En privat konto er noe annet. I skolearbeid brukes bare tjenesten skolen har godkjent.

Tommelfingerregel: skriv ikke noe du ikke ville sagt høyt til en ukjent person. Ikke del andres opplysninger.

Forslag til sortering:

Sone	Kort
Grønt	1 favorittfarge, 2 «forklar fotosyntese», 3 oppskrift, 4 historie om en oppdiktet person
Gult	5 fornavn, 6 skolen din, 7 karakter, 8 hvor ofte du trener, 9 en egen tekst du vil ha tilbakemelding på
Rødt	10 adresse, 11 telefonnummer, 12 passord, 13 bilde av en venn, 14 diagnose, 15 bilde av ansiktet ditt, 16 fødselsnummer

Kort 7, 8 og 9 kan med god grunn plasseres annerledes. Godta det når elevene begrunner. Kort 13 er rødt fordi det er vennens opplysninger, og du kan ikke si ja på vegne av vennen.

I kurs 8 kommer faktadelen før det praktiske, fordi kurset er på 10. trinn.

Slik går timen

Del	Lysbilde	Tid
Start: hva tror du?	1 og 2	3 til 5 min
Fakta: lagring, trening, aldersgrenser, skolens tjeneste	3 til 6	6 til 10 min
Praktisk: grønt, gult og rødt	7	14 til 18 min
Diskusjon	8	6 til 10 min
KI-logg	9	3 til 5 min

Lysbilde 10 er kilder, og trenger ikke vises i timen.

Start: hva tror du?

3 til 5 min

KJERNE

Lysbilde 1 og 2. Ble KI-loggen fra økt 1 flyttet, gjør elevene den nå.

Ellers deler du ut en lapp til hver elev. **Si:** «Når du skriver noe til en chatbot, hvor tror du det blir av? Skriv det på lappen.» Lappen legges i konvolutten.

1. Fakta og info

6 til 10 min

KJERNE

Lysbilde 3. Si: «Det du skriver til en chatbot, kan lagres. Hvor lenge, og hvem som kan lese det, varierer. Det står i vilkårene og personvernerklæringen.»

Lysbilde 4. Si: «Hos noen tjenester brukes samtalerne til å trene systemet, med mindre du selv sier nei. Hos andre gjør de det ikke. Det må sjekkes for hver tjeneste.»

Lysbilde 5. Si: «Det finnes to slags aldersgrenser. Loven sier i dag at du må være 13 år for selv å samtykke til at en nettjeneste bruker opplysningene dine. Under 13 må foreldrene samtykke. I tillegg har tjenestene egne grenser i vilkårene, og noen har 18 år.»

Lysbilde 6. Si: «Skoleeier har vurdert skolens tjeneste og har en avtale om hvordan opplysningene behandles. En privat konto er noe annet.» Fortell så hva skoleeier har sagt om tjenesten dere har.

Si til slutt: «En tommelfingerregel: skriv ikke noe du ikke ville sagt høyt til en ukjent person, og ikke del andres opplysninger.»

2. Praktisk

14 til 18 min

KJERNE

Lysbilde 7. Grupper på tre eller fire. Del ut delingskortene og delingsarket.

Trinn 1: sorter (6 til 8 min). **Si:** «Sorter de 16 kortene i tre soner. Grønt er greit. Gult er tenk først: bare i skolens godkjente tjeneste, og bare hvis du må. Rødt er aldri. Skriv én setning om hvorfor ved tre av kortene.»

Trinn 2: sammenlign (4 til 5 min). **Si:** «Bytt ark med en annen gruppe. Marker ett kort dere ville plassert annerledes, og skriv hvorfor.»

Trinn 3: finn en regel (3 til 4 min). **Si:** «Skriv en regel på tre til fem ord som hjelper dere å bestemme grønt, gult eller rødt. For eksempel: Kan det peke på noen?»

Se etter, og spør:

- Kort 7, 8 og 9 (karakter, trening, egen tekst). Elevene er ofte uenige. La dem argumentere.
- Kort 13 (bilde av en venn). Spør: «Kan du si ja på vegne av vennen?»
- Grupper som setter alt i rødt. Spør: «Hva kan du da bruke en chatbot til?»

3. Diskusjon

6 til 10 min

Lysbilde 8. Still ett spørsmål om gangen. La elevene tenke alene i et halvt minutt, snakke med den som sitter ved siden av i ett minutt, og si det til hele klassen etterpå.

- **Kjernespørsmål:** «Hvem bestemmer hva som er trygt å dele: du, foreldrene dine, tjenesten, skolen eller loven?» (Alle har en del av ansvaret. Loven setter grenser, skolen velger tjeneste, men du bestemmer hva du skriver.)
- **Utdyping:** «Hvorfor kan ikke tjenesten bare si at det er trygt, og så er det trygt?» (Tjenesten tjener på dataene. Noen andre må kunne sjekke.)
- **Utdyping:** «Kan du si ja på vegne av en venn?» (Nei. Det er vennens opplysninger.)
- **Utdyping:** «Bør 13-åringer få bestemme dette selv?» (Ikke ett riktig svar.)

4. Skrivning og refleksjon

3 til 5 min

KAN FLYTTES

Lysbilde 9. Elevene ser på lappen fra starten. Så skriver de i KI-loggen:

- Dagens spørsmål: «Hva er min regel for hva jeg skriver til en chatbot?»
- «Nå tenker jeg ...»
- «Jeg lurar på ...»

Har dere dårlig tid, flytter du denne delen til starten av økt 3.

Misforståelser å følge med på

- At «sletter chatten» betyr at tjenesten ikke har den lenger.
- At en aldersgrense i vilkårene er det samme som loven.
- At det er trygt fordi chatboten «bare er en maskin».
- At skolens tjeneste og en privat konto behandler data likt.

Tilpasning

- **Kort tid:** sorter bare de ti første kortene.
- **Mer tid:** gruppene lager tre egne kort og tester dem på en annen gruppe.

Kilder og kreditering

- Personopplysningsloven § 5 (aldersgrense 13 år). Det er foreslått å endre grensen. Sjekk gjeldende regel på lovdata.no.
- Hva som lagres og brukes til trening, varierer og står i hver tjenestes vilkår. Ingen bestemte tjenester er navngitt i elevmaterialet.
- Delingskortene er oppdiktet.